

Группа рода II – перспективные растения состоят из 30 видов, из которых 9 деревья, 21 – кустарники

Таким образом, все растения второй группы имеют высокую и среднюю побегообразовательную способность и дают ежегодный прирост основных побегов, нормально цветут и дают полноценные плоды. Группа III – менее перспективные, имеет 14 видов интродуцентов: 10 деревьев и 4 кустарника. В эту группу входят интродуценты с разными показателями жизнеспособности.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Байтулин И.О., Проскуряков М.А., Чекалин С.В. Системно-экологический подход к интродукции растений в Казахстане. – Алма-Ата: Наука. 1992. – Ч. I. – 100 с.
2. Быков Б.А. Вводный очерк флоры и растительности Казахстана // Растительный покров Казахстана. Алматы: Наука. 1966. – Т. 1. С. 3–36.
3. Методика фенологический наблюдений в Ботанических садах СССР // Бюл.ГБС. 1979. – Вып. 113 – С. 3–8

УДК 376.112.4

<https://doi.org/10.53355/a0347-1237-5679-c>

ПСИХИКАЛЫҚ ДАМУЫ ТЕЖЕЛГЕН МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДА ҰСАҚ МОТОРИКАНЫ ДАМУЫҒА ҮШІН НЕЙРОГИМНАСТИКАНЫ ҚОЛДАНУ

Садық А.Н., магистрант

Жакипбекова С.С., PhD, аға оқытушы

КазҰПУ, Педагогика және психология факультеті, Алматы қаласы

E-mail: musicaika@mail.ru

Бұл мақалада нейрогимнастиканың психикалық дамуы тежелген балалардағы бұзылуларды (ұсақ моторика, жалпы моторика) жеңуге және түзетуге қалай ықпал ететіндігі туралы айтылады. Психикалық дамуы тежелген балалардың жиі нейрогимнастиканы жүргізу арқылы екі қолмен және аяқпен үлкен үйлестік қозғалыстарды қалыптастыруға, қолдар мен аяқтарды үйлестіруді дамытуға болатындығы жазылған. Ұсақ моториканы дамытуда нейрожаттығы жинағы жазылды.

Тірек сөздер: Нейрогимнастика, ұсақ моторика, кинезиология

В этой статье рассказывается о том, как нейрогимнастика способствует преодолению и коррекции нарушений у детей с задержкой психического развития (мелкая моторика, общая моторика). Написано, что у детей с задержкой психического развития часто путем проведения нейрогимнастики можно формировать большие координационные движения двумя руками и ногами, развивать координацию рук и ног. Для развития мелкой моторики был написан сборник нейрогимнастики.

Ключевые слова: Нейрогимнастика, мелкая моторика, кинезиология

This article describes how neurohymnastics helps to overcome and correct disorders in children with mental retardation (fine motor skills, general motor skills). It is written that in children with mental retardation, it is often possible to form large coordination movements with both hands and feet by conducting neurohymnastics, to develop hand-foot coordination. For the development of fine motor skills, a collection of neurohymnastics was written.

Keywords: Neurohymnastics, fine motor skills, kinesiology

Нейрогимнастика - моторлы нейropsychологиялық түзетудің (немесе сенсоримоторлық түзетудің) танымал атауы. Бұл әртүрлі неврологиялық аурулары мен

синдромдары бар балаларға көмек көрсетудің дәрілік емес түрі. Мысалға атап айтқанда: психикалық дамуы тежелген балалар, назар жетіспеушілігі және гиперактивтіліктің бұзылуы бар балалар, аутистік спектрдің бұзылысы, алалия, дизартрия және тағы басқалары.

Нейрогимнастика сонымен қатар нейротипиялық балаларға жалпы психофизикалық даму үшін пайдалы, ол мидың қалыпты жұмысын қалпына келтіру үшін баланың әртүрлі бұзылыстарын түзетуге бағытталған.

Білім беру кинезиологиясының әдісі (ми гимнастикасы) тек мүмкіндігі шектеулі балалардың дамуын түзету үшін ғана емес, сонымен қатар қалыпты дамып келе жатқан балаларда, дарындылыққа дейін жоғары психикалық функцияларды дамыту үшін қолданылады. Арнайы таңдалған жаттығулардың көмегімен дене оң және сол жақ жарты шарлардың жұмысын үйлестіреді және дене мен ақыл-ойдың өзара әрекеттесуін дамытады.

Ұсақ моторикасының қалыптаспаған балаларда, әдетте, басқа да бұзылулар байқалады – психикалық функциялар саласында, эмоционалды-сауық саласында, мотор және басқа салаларда, бұл тұтастай алғанда орталық жүйке жүйесінің бұзылуының белгілі бір дәрежесін көрсетеді. Көптеген жағдайларда мидың белгілі бір функцияларының жетілмегендігі, оның жетілуінің дисармониясы, интеркостальды өзара әрекеттесудің бұзылуы анықталады [1].

Мидың бірлігі жүйке талшықтары жүйесімен тығыз байланысты екі жарты шардың әрекетінен тұрады. Интерполярлы өзара әрекеттесуді дамыту интеллектті дамытудың негізі болып табылады. Жалпы моторлық үйлестіруді дамытуға, екі қолмен және аяқпен үлкен үйлестік қозғалыстарды қалыптастыруға, қолдар мен аяқтарды үйлестіруді дамытуға және т. б. бағытталған арнайы нейро ("кинезиологиялық") жаттығулар кешенінің көмегімен өзара әрекеттесуді дамытуға болады. Бұл жаттығулар жаңа нейрондық байланыстарды құруға және интеллект дамуының негізі болып табылатын интерполярлы әрекеттесуді жақсартуға мүмкіндік береді [3].

Нейрогимнастикалық жаттығулар жарты шарлардың жұмысын синхрондайды, стресске төзімділікті арттырады, ақыл-ой белсенділігін жақсартады, есте сақтауды жақсартады, зейіннің тұрақтылығын арттырады, ұсақ және үлкен моториканы дамытады, оқу мен жазу процесін жеңілдетеді, кеңістіктік көріністерді қалыптастыруға ықпал етеді, шаршауды азайтады, ерікті зейінді жақсартады. Білім беру кинезиологиясының негізін қалаушылар-американдық оқытушылар Пол Деннисон және Гейл Деннисон. 1990 жылдардың басында осы бағыт аясында олар "ми гимнастикасы" бағдарламасын жасады. Бұрын ол жалпы білім беретін мектептерде зият ауытқушылығы бар балалармен жұмыс істеген. Өзінің әдіснамасымен ол кез-келген баланы ми жарты шарларының бір уақытта жұмысын орнатуға көмектесетін болса, ойлау және танымдық процеске қосуға болатындығын дәлелдеді. Пол Деннисон мен Гейл Деннисонның зерттеуінде интерполярлы байланыстардың қалыптасуы қыздарда – 7 жасқа дейін, ұлдарда – 8 – 8,5 жасқа дейін жүретінін анықтады [2].

Мен өз жұмысымда нейропсихологиялық жаттығуларды қолданамын (нейро ойындар) - бұл дәрі-дәрмектерді қолданбай, балаларға бірнеше бұзылуларға көмектесетін тиімді әдіс. Моторлы функция дамуының дұрыс жетілмеуі кезінде саусақ қимылының және қол білегінің икемсіздігі; қимылдар және координация нақты емес екендігі байқалады. Бұл көбіне келесі әрекеттер кезінде қатты байқалады: қол еңбегі, сурет салу, жапсыру, ұсақ бөлшектермен жұмыс (мозайка, құрастырғыш, пазлдар), сонымен қатар тұрмыстық әрекеттерді орындауда: бауларды байлау, шашты өру, түймені қадау және т.б. [4].

Жарты шарлардың қызметі деректерді бірінен екіншісіне беретін корпус каллосумы (жүйке талшықтары жүйесі) үйлестіреді. Егер осы элементпен қандай да бір проблема туындаса, жарты шар өзара байланыссыз жұмыс істейді, олардың бірі – жетекші – негізгі жүктемені алады, екіншісін бұғаттайды. Бұл кеңістіктік бағдарланудың бұзылуына, сондай-ақ бір жарты шардың белсенді қолданылатындығына тежесе, екіншісі дамуын тоқтатады.

Кинезиологиялық жаттығулар тек ақыл-ой қабілеттері мен физикалық денсаулықты дамытуға ғана емес, баланың жасырын қабілеттерін анықтауға және дамытуға және оның миының мүмкіндіктерін кеңейтуге, ми қыртысының әртүрлі бөліктерін белсендіруге мүмкіндік

береді, бұл психиканың әртүрлі аймақтарындағы проблемаларды түзетуге көмектеседі. Мүмкіндігі шектеулі балалардың психологиялық сипаттамаларының қатарына тез сарқылу, дамудың баяу қарқыны, төмен өнімділік және ерікті реттеу жатады. "Нейрогимнастика" көмегімен мүмкіндігі шектеулі балаларды оқытудың тиімділігін арттыруға болады. [5].

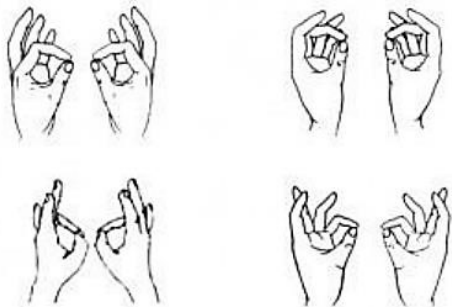
Ми гимнастикасының үш блогы

	Блок	Мақсат
I	Ми қыртысының тонусын арттыратын жаттығулар (тыныс алу жаттығулары, биологиялық белсенді нүктелерді уқалау.)	Ми қыртысының энергиясын арттыру.
II	Ақпаратты қабылдау және өңдеу мүмкіндіктерін жақсартатын жаттығулар (аяқ-қолдардың бұлшықеттің қозғалыстары)	Екі жарты шарлардың синхронның бұзылуына байланысты мидың функционалды асимметриясын қалпына келтіру.
III	Әрекетті бақылау мен реттеуді жақсартатын жаттығулар (қозғалыс түріндегі жаттығулар)	Мидың фронтальды және оксипитальды бөліктері арасындағы байланысты қалпына келтіру, адамның оң және сол өрісі арасындағы тепе-теңдікті орнату, эмоционалды стрессті жеңілдету.

Нейрогимнастикалық жаттығулар жинағы

А. Л. Сиротюк "мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл-ойының дамуын түзету" әдістемелік әзірлемелеріне сәйкес жатығулар құрастырылған және үлкен мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс істеуге арналған жинақтар.

1. Сақина. Саусақтарды кезекпен және мүмкіндігінше тезірек бір-біріне тигіземіз, саусағыңызды сақинаға ұқсатып, бірінші сұқ саусақты бас бармаққа тигіземіз, одан ортаңғы саусаққа және ары қаратай солай жалғастырамыз. Жаттығуды бас бармақтан бастап болған соң, кішкентай саусақтан кері ретімен жүреміз. (1-сурет) [7].

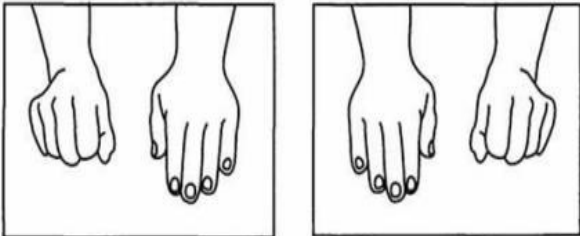

(1-сурет)

2. "Жұдырықтар-алақандар"

Алақандарды үстелге қойып, алақандарды жұдырыққа ырғақты түрде қысып, ашамыз.

- бір қол-жұдырық, екіншісі-алақан, екі қолдың қимылын бір уақытта өзгертеміз - бірінші-алақан болса екінші жұдырық, ырғақты түрде бір уақытта позицияларды өзгертіп, автоматизмге әкеліңіз (2-сурет).

(2-сурет)

3. Екі қолмен сурет салу

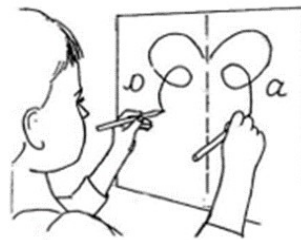
Сурет салу тәсілдері:

- парақтың ортасынан, шетіне дейін түзу сызық сызу;
- парақтың шетінен, ортасына дейін түзу сызық сызу;
- толқынды сызықтар салу, сызықты парақтың

ортасынан шетіне дейін сызу.

- толқынды сызықтар салу, сызықты парақтың шетінен ортасына дейін сызу.

- фигураларды (шеңберлер, квадраттар, үшбұрыштар) салу. (3-сурет).

3-сурет

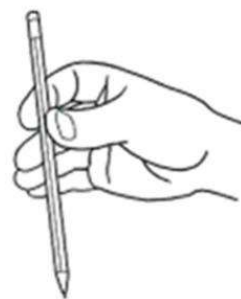
4. Қарындаш жаттығулары

Үстелге 5-10 қарындаш қойылады. Қарындаштарды алақанға уыстап жинаймыз.

- а) оң қолмен;
- б) сол қолмен;
- в) екеуі де бір уақытта.

Содан кейін үстелге қарындаштарды бір-бірлеп қоямыз:

- а) оң қолмен;
- б) сол қолмен;
- в) екі қолмен бір уақытта.

4-сурет

Тәжірибе аралығында көрсеткендей, әр жаттығуды орындау үшін сізге екі-үш күндей уақыт талап етіледі. Алдымен бұл мүмкін емес сияқты, бірақ содан кейін интерполярлы байланыстар үйлестіріліп дамиды және сіз осы жаттығуларды. [8].

Қорытындылай келе, ұсынылған жаттығуларды үнемі орындау оқуды түзетуге, ақыл-ойдың дамуына оң әсер етеді және балалардың физикалық, психикалық, эмоционалды денсаулығы мен әлеуметтік бейімделуін жақсартады, ұсақ моториканы дамытатады, ерікті бақылау қабілетін арттырады, бұл өз кезегінде психикалық дамуы тежелген балалардың дамуындағы кемшіліктерді түзетуге ықпал етеді.

ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Семаго Н.Я. Методика формирования пространственных представлений у детей дошкольного и младшего школьного возраста. М.: Айрис, 2007.
2. Деннисон П. И., Деннисон Г. Гимнастика мозга [Электронный ресурс]: Просто в непростом.рф – Режим доступа: <http://tao-online.net/gimnastika-mozga/>
3. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста. М.: Генезис, 2008.
4. Абай атындағы ҚазҰПУ-нің Хабаршысы, «Арнайы педагогика» сериясы №1(56) 2019 ж. /Макина Л.К. Курбанова Б.У. «Графо-моторлық дағдыларының ерекшеліктері»
5. Использование метода кинезиологии в работе с дошкольниками / Е. И. Стальская, Ю. С. Корнеева, Е. Г. Ромицына // Северная Двина. - 2009. – 3 (май-июнь).
6. Методическое пособие «Комплекс кинезиологических игр и упражнений для детей дошкольного возраста» Составитель: Учитель-логопед Дмитриева Т.И. ИФК Метелина И.В.
7. Семенович А. В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте: Учебное пособие для высших учебных заведений. – М., 2002.
8. Трясорукова Т.П. «Развитие межполушарного взаимодействия у детей: нейродинамическая гимнастика» Пол и Гейл Деннисон «Гимнастика мозга». Книга для учителей и родителей.